

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد بندرلنگه

دانشکده علوم انسانی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A.)

رشته: حقوق گرایش: حقوق جزا و جرم‌شناسی

عنوان:

سیاست جنایی تقنینی ایران در قبال جاسوسی رایانه‌ای و راهکارهای پیشگیری از آن

استاد راهنما:

دکتر زارع

نگارنده:

حبیب‌الله بلوچی

تأیید شده: ۱۳۹۷

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تایید هیات داوران در جلسه

از این پایان نامه در تاریخ ۱۳۹۷/۰۴/۱۴.....با حضور اساتید راهنما، مشاور، داور در دانشگاه آزاد اسلامی واحد بندر

لنگه با موفقیت دفاع به عمل آمد و مورد تایید قرار گرفت.

نام و نام خانوادگی دانشجو: حبیب اله بلوچی

رشته: حقوق جزا و جرم شناسی

عنوان پایان نامه: سیاست جنایی تقنینی ایران در قبال جاسوسی رایانه ای و راهکارهای پیشگیری از آن

تاریخ دفاع: ۱۳۹۷/۰۴/۱۴

هیات داوران

ردیف	نام و نام خانوادگی	رتبه علمی	امضاء
1	آقای دکتر مهدی زارع (راهنما)	استادیار	
2	آقای دکتر مصطفی سراجی (داور)	استادیار	
3	آقای دکتر محمد رضائی (داور)	استادیار	

صور تجلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد (M.A)

نام و نام خانوادگی دانشجو: حبیب اله بلوچی

در تاریخ ۱۳۹۷/۰۴/۱۴

رشته: حقوق جزا و جرم شناسی

از پایان نامه خود با عنوان: « سیاست جنایی تقنینی ایران در قبال جاسوسی رایانه ای و راهکارهای پیشگیری از آن »

با درجه بسیار خوب و نمره ۱۷٫۲۵ دفاع نموده است.

نام و نام خانوادگی اعضاء هیات داوری

سمت

امضاء اعضاء هیات داوری

1- جناب آقای دکتر مهدی زارع

استاد راهنما

2- جناب آقای دکتر مصطفی سراجی

استاد داور

3- جناب آقای دکتر محمد رضانی

استاد داور

مراتب فوق مورد تایید است.

ام لیلا ملکیان مدیر پژوهش و فناوری واحد

مهر و امضاء

تاریخ :
شماره :
پیوست :

دانشگاه آزاد اسلامی واحد بندرلنگه
تعهدنامه اصالت رساله یا پایان نامه

اینجناب **حبیب‌الله بلوچی** دانش‌آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته / دکترای حرفه‌ای / دکترای تخصصی در رشته **حقوق جزا و جرم‌شناسی** که در تاریخ ۱۳۹۷/۰۴/۱۴ از پایان‌نامه / رساله خود تحت عنوان:

"سیاست جنایی تقنینی ایران در قبال جاسوسی رایانه‌ای و راهکارهای پیشگیری از آن"

با کسب نمره ۱۷/۲۵ و درجه **بسیار خوب** دفاع نموده‌ام بدین وسیله متعهد می‌شوم:

- ۱) این پایان‌نامه / رساله حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجناب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان‌نامه، کتاب، مقاله و ...) استفاده نموده‌ام، مطابق ضوابط و رویه موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست مربوطه ذکر و درج کرده‌ام.
- ۲) این پایان‌نامه / رساله قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم‌سطح، پایین‌تر یا بالاتر) در سایر دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی ارائه نشده است.
- ۳) چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره‌برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و ... از این پایان‌نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.
- ۴) چنانچه در هر مقطعی زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را می‌پذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجناب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی‌ام هیچ‌گونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی: **حبیب‌الله بلوچی**

تاریخ و امضاء:

معاونت پژوهش و فن آوری

به نام خدا

منشور اخلاق پژوهش

بایاری از خداوند سبحان و اعتقاد به اینکه عالم محضر خداست و همواره ناظر بر اعمال انسان و به منظور پاس داشت مقام بلند دانش و پژوهش و نظریه ابیست جایگاه دانشگاه در اعلامی فرهنگ و تمدن بشری، مادانشجویان و اعضاء هیئت علمی و واحد های دانشگاه آزاد اسلامی متعهد می گردیم اصول زیر را در انجام فعالیت های پژوهشی مد نظر قرار داده و از آن تخطی نکنیم:

- ۱- اصل حقیقت جویی: تلاش در راستای پی جویی حقیقت و وفاداری به آن و دوری از هرگونه پنهان سازی حقیقت.
- ۲- اصل رعایت حقوق: التزام به رعایت کامل حقوق پژوهشگران و پژوهشگران (انسان، حیوان و نبات) و سایر صاحبان حق.
- ۳- اصل مالکیت مادی و معنوی: تعهد به رعایت کامل حقوق مادی و معنوی دانشگاه و کلیه همکاران پژوهش.
- ۴- اصل منافع ملی: تعهد به رعایت مصالح ملی و در نظر داشتن پیشبرد و توسعه کشور در کلیه مراحل پژوهش.
- ۵- اصل رعایت انصاف و امانت: تعهد به اجتناب از هرگونه جانب داری غیر علمی و حفاظت از اموال، تجهیزات و منابع در اختیار.
- ۶- اصل رازداری: تعهد به صیانت از اسرار و اطلاعات محرمانه افراد، سازمان ها و کشور و کلیه افراد و نهادهای مرتبط با تحقیق.
- ۷- اصل احترام: تعهد به رعایت حریم ها و حرمت ها در انجام تحقیقات و رعایت جانب نقد و خودداری از هرگونه حرمت شکنی.
- ۸- اصل ترویج: تعهد به رواج دانش و اشاعه نتایج تحقیقات و انتقال آن به همکاران علمی و دانشجویان به غیر از مواردی که منع قانونی دارد.
- ۹- اصل برائت: التزام به برائت جویی از هرگونه رفتار غیر حرفه ای و اعلام موضع نسبت به کسانی که حوزه علم و پژوهش را به شائبه های غیر علمی می آلائند.

تقدیم به:

بدون شک انسان در مسیر زندگی مدیون لطف افرادی است که اگر آن‌ها نبودند مسیر، میسر و هموار نمی‌شد و به منزلگاه و مقصد مطلوب نمی‌رسید.

پدرم: ای نماد ایستادگی در وجود من، ای اولین معلم و مشاورم، با خالصانه‌ترین کلام و بیان و زبان، می‌گویم دوستت دارم بابت تمام خوبی‌هایت و زحمات بی‌دریغت و تلاش‌های مستمرت در طول زندگی.

مادرم: ای نماد صبر و صبوری، ای خوب‌ترین خوبی‌های دنیا، ای که دعایت بهترین و مؤثرترین عامل پیروزی من است، دوستت دارم.

و خواهر و برادرم: ای دوستان عزیزم، ای مشوقان من، ای همراهان خوبم عاشقانه دوست می‌دارمتان.

به امید فردایی بهتر.

سیاس گزاری:

به مصداق آیه «مَنْ لَمْ يَشْكُرِ الْمَخْلُوقَ لَمْ يَشْكُرِ الْخَالِقَ» با نهایت ادب و تواضع سپاسگزاری می‌کنم از محضر تمامی اساتید معزز و بزرگواری که در این چند سال از خرمن علمشان توشه‌ای چیدم، بالأخص از حضرات اساتید جناب دکتر زارع محترم و عزیز و دوست‌داشتنی که در این مدت هم مشوق من بودند و هم راهنما بنده در ارائه پایان‌نامه، همچنین از زحمات و راهنمایی‌های جناب دکتر زاهدی بی‌نهایت سپاسگزارم؛ و در پایان از زحمات دوست و رفیق نازنینم آقای حامد معماری که در تک‌تک مراحل تدوین پایان‌نامه همراه و در کنار من بودند صمیمانه سپاسگزارم.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
س	چکیده.....
	فصل اول: کلیات تحقیق
۳	۱-۱- مقدمه و بیان مسئله.....
۱۲	۱-۲- سؤالات تحقیق.....
۱۲	۱-۳- فرضیات تحقیق.....
۱۲	۱-۴- سابقه تحقیق.....
۱۳	۱-۵- اهداف تحقیق.....
۱۳	۱-۶- جنبه نوآوری بودن تحقیق.....
۱۳	۱-۷- روش کار.....
۱۴	۱-۷-۱- ابزارهای گردآوری اطلاعات.....
	فصل دوم: مبانی نظری پیرامون جرایم رایانه ای و سیاست جنایی ایران در قبال آن
۱۶	۱-۲- بخش اول: سیاست جنایی.....
۱۶	۱-۱-۲- گفتار اول: تعریف واژه سیاست.....
۱۶	۱-۲-۲- گفتار دوم: تعریف واژه جنایت.....
۱۷	۱-۲-۳- گفتار سوم: مفهوم سیاست جنایی.....
۱۸	۱-۲-۳-۱- بند اول: تعریف سیاست جنایی در بعد داخلی.....
۱۹	۱-۲-۳-۲- بند دوم: تعریف سیاست جنایی در بعد خارجی.....
۱۹	۱-۲-۴- گفتار چهارم: سیاست کیفری.....
۲۲	۱-۲-۵- گفتار پنجم: مقایسه سیاست جنایی و سیاست کیفری.....
۲۳	۱-۲-۶- گفتار ششم: تعارض انواع سیاست جنایی در ایران.....
۲۴	۱-۲-۷- گفتار هفتم: خصوصیات سیاست جنایی.....
۲۵	۱-۲-۸- گفتار هشتم: انواع سیاست جنایی در ایران.....
۲۵	۱-۲-۸-۱- بند اول: سیاست جنایی قضایی.....
۲۶	۱-۲-۸-۲- بند دوم: سیاست جنایی اجرایی.....
۲۶	۱-۲-۸-۳- بند سوم: سیاست جنایی مشارکتی.....
۲۷	۱-۲-۸-۴- بند چهارم: سیاست جنایی تقنینی.....

۲-۱-۹- گفتار نهم: نقش و رسالت سیاست جنایی	۲۸
۲-۲- بخش دوم: جرائم رایانه‌ای	۲۹
۲-۲-۱- گفتار اول: تعریف جرم	۲۹
۲-۲-۱-۱- بند اول: تعریف حقوقی جرم	۳۰
۲-۲-۱-۲- بند دوم: جرم از منظر قرآن کریم	۳۱
۲-۲-۲- گفتار دوم: تعریف جرائم رایانه‌ای	۳۱
۲-۲-۳- گفتار سوم: انواع جرائم رایانه‌ای و مجازات هر یک بر اساس قوانین ایران	۳۲
۲-۲-۳-۱- بند اول: کلاهبرداری رایانه‌ای	۳۴
۲-۲-۳-۲- بند دوم: جاسوسی رایانه‌ای و سرقت نرم‌افزار	۳۴
۲-۲-۳-۳- بند سوم: جعل رایانه‌ای	۳۵
۲-۲-۳-۴- بند چهارم: ایجاد خسارت (تغییر، تخریب) در داده‌ها یا برنامه‌های رایانه‌ای (خرابکاری رایانه‌ای)	۳۶
۲-۲-۳-۵- بند پنجم: نفوذ کردن رایانه‌ای (هک کردن و دسترسی غیرمجاز)	۳۷
۲-۲-۳-۶- بند ششم: استراق سمع غیرمجاز	۳۷
۲-۲-۳-۷- بند هفتم: پورنوگرافی رایانه‌ای	۳۸
۲-۲-۴- گفتار چهارم: اتخاذ پذیری اصول راهبردی پیش‌گیری از جرم در قبال جرائم رایانه‌ای	۳۸
۲-۲-۴-۱- بند اول: همراه کردن نهادهای غیردولتی در فرآیند پیش‌گیری	۳۸
۲-۲-۴-۲- بند دوم: ادغام پیش‌گیری با توسعه‌ی اجتماعی - سیاسی و اتکاء به برنامه‌های بلندمدت	۳۹
۲-۲-۴-۳- بند سوم: تخصیص بودجه‌ی مناسب و ارزیابی مستمر برنامه‌ها	۳۹
۲-۲-۴-۴- بند چهارم: اتخاذ راهبردهای علمی و میان‌رشته‌ای برای پیش‌گیری از جرائم رایانه‌ای	۳۹
۲-۲-۴-۵- بند پنجم: رعایت حقوق و آزادی‌های فردی در برنامه‌های پیش‌گیری	۴۰
۲-۲-۴-۶- بند ششم: توجه به همکاری‌های بین‌المللی در خصوص برنامه‌های پیش‌گیری	۴۰
۲-۲-۴-۷- بند هفتم: توجه برنامه‌های پیش‌گیری به اقشار آسیب‌پذیر	۴۱
۲-۲-۵- گفتار پنجم: ویژگی‌های مشترک جرائم رایانه‌ای	۴۲
۲-۲-۶- گفتار ششم: چگونگی رسیدگی به جرائم رایانه‌ای در ایران و جهان	۴۳
۲-۲-۶-۱- بند اول: ایران	۴۳
۲-۲-۶-۲- بند دوم: آمریکا	۴۳

۲-۲-۶-۳- بند سوم: کانادا	۴۴
۲-۲-۶-۴- بند چهارم: چین، دانمارک و سوئیس	۴۵
۲-۲-۷- گفتار هفتم: نظارت و رهبری دولت در پیش‌گیری از جرائم رایانه‌ای	۴۶
۲-۳-۳- بخش سوم: پیش‌گیری از جرم	۴۷
۲-۳-۱- گفتار اول: تعریف پیش‌گیری از جرم	۴۷
۲-۳-۲- گفتار دوم: پیشینه تجربی و نظری تحقیق	۴۸
۲-۳-۳- گفتار چهارم: مدل نظری پیشنهادی برای تحلیل جرائم در ایران	۵۰
۲-۳-۴- گفتار پنجم: اولویت‌بندی، راهبردها و برنامه پیشنهادی برای مدیریت پیش‌گیری از جرائم در ایران	۵۳
۲-۳-۵- گفتار ششم: انواع پیش‌گیری از جرم	۵۷
۲-۳-۵-۱- بند اول: پیش‌گیری اولیه یا نخستین	۵۷
۲-۳-۵-۲- بند دوم: پیش‌گیری ثانویه یا دومین	۵۸
۲-۳-۵-۳- بند سوم: پیش‌گیری ثالث یا سومین	۵۸
۲-۳-۵-۴- بند چهارم: پیش‌گیری کوتاه‌مدت یا خُرد	۵۸
۲-۳-۵-۵- بند چهارم: پیش‌گیری اجتماعی	۵۹
۲-۳-۵-۶- بند ششم: پیش‌گیری رشد مدار یا زودرس	۶۰
۲-۳-۵-۷- بند هفتم: پیش‌گیری بلندمدت یا کلان	۶۱
۲-۳-۶- گفتار هفتم: موانع مدیریت پیش‌گیری از جرائم در ایران	۶۱

فصل سوم: سیاست جنایی ایران در دفاع از بزه دیده و اصلاح مجرمین

۳-۱- بخش اول: سیاست جنایی ایران در قبال بزه‌دیده	۶۴
۳-۱-۱- گفتار اول: تعریف موضوع	۶۴
۳-۱-۲- گفتار دوم: تقسیم دیدگاه بزه دیده شناسی	۶۵
۳-۱-۲-۱- بند اول: جرم‌شناسی مبتنی بر بزه‌دیده شناسی	۶۵
۳-۱-۲-۲- بند دوم: سیاست جنایی مبتنی بر حفظ منافع و حقوق بزه‌دیده	۶۵
۳-۱-۳- گفتار سوم: بررسی حقوق بزه‌دیده در مراحل کشف و تحقیق	۶۸
۳-۱-۴- گفتار چهارم: حقوق بزه‌دیده در مرحله دادرسی و صدور حکم	۶۹
۳-۱-۵- گفتار پنجم: حقوق بزه‌دیده در مرحله بعد از صدور حکم و تجدیدنظر	۷۳

- ۳-۱-۶- گفتار ششم: حقوق بزه‌دیده در مرحله اجرا حکم ۷۴
- ۳-۲- بخش دوم: اصلاح مجرمان در سیاست جنایی تقنینی ایران ۷۶
- ۳-۲-۱- مبحث اول: اصلاح مجرمان، ماهیت و راهبردها ۷۶
- ۳-۲-۱-۱- گفتار اول: مفهوم شناسی ۷۷
- ۳-۲-۱-۲- گفتار دوم: راهبردها و روش‌های اصلاح مجرمان ۷۸
- ۳-۲-۲- مبحث دوم: رویکرد قانون‌گذار ایران به اصلاح مجرمان ۸۱
- ۳-۲-۲-۱- گفتار اول: قانون اساسی ۸۲
- ۳-۲-۲-۲- گفتار دوم: در قوانین و مقررات عادی کیفری ۸۴
- ۳-۲-۲-۳- گفتار سوم: مقررات غیر کیفری ناظر به اصلاح مجرمین ۹۳
- فصل چهارم: سیاست جنایی ایران در قبال جاسوسی رایانه‌ای**
- ۴-۱- گفتار اول: تعریف جاسوسی رایانه‌ای ۹۷
- ۴-۱-۱- بند اول: تعریف جاسوسی ۹۷
- ۴-۱-۲- بند دوم: تعریف جرائم رایانه‌ای ۹۹
- ۴-۱-۳- بند سوم: تعریف جاسوسی رایانه‌ای ۱۰۰
- ۴-۲- گفتار دوم: تاریخچه جاسوسی دولت‌ها در جهان؛ از امپراتوری روم تا سازمان امنیت ملی آمریکا ۱۰۲
- ۴-۲-۱- بند اول: جاسوسان قیصر ۱۰۳
- ۴-۲-۲- بند دوم: پاسبانان روبسپیر ۱۰۴
- ۴-۲-۳- بند سوم: مذاکره و جاسوسی ۱۰۵
- ۴-۳- گفتار سوم: تشریح جاسوسی رایانه‌ای ۱۰۶
- ۴-۴- گفتار چهارم: عناصر جاسوسی رایانه‌ای ۱۰۸
- ۴-۴-۱- بند اول: عنصر قانونی جاسوسی رایانه‌ای ۱۰۸
- ۴-۴-۲- بند دوم: عنصر مادی جاسوسی رایانه‌ای ۱۰۹
- ۴-۴-۳- بند سوم: عنصر غیرمجاز و در دسترس قرار دادن داده‌های محرمانه ۱۰۹
- ۴-۴-۴- بند چهارم: شنود غیرمجاز محتوای محرمانه در حال انتقال ۱۱۲
- ۴-۴-۵- بند پنجم: نقض تدابیر امنیتی سیستم‌های رایانه‌ای با مخابراتی، به قصد دسترسی به داده‌های محرمانه ۱۱۲
- ۴-۴-۶- بند ششم: عنصر معنوی جاسوسی رایانه‌ای ۱۱۳

۱-۳-۴-۴- دسترسی غیرمجاز و در دسترس قرار دادن داده‌های محرمانه	۱۱۴
۲-۳-۴-۴- شنود غیرمجاز محتوای محرمانه در حال انتقال	۱۱۵
۳-۳-۴-۴- نقص تدابیر امنیتی سیستم‌های رایانه‌ای یا مخابراتی، به قصد دسترسی به داده‌های محرمانه	۱۱۵
۵-۴- تعریف جاسوسی رایانه‌ای و جاسوسی سنتی	۱۱۶
۱-۵-۴- بند اول: تفاوت جاسوسی رایانه‌ای و جاسوسی سنتی	۱۱۷
۶-۴- گفتار ششم: وضعیت تقنینی جاسوسی رایانه‌ای در ایران	۱۱۸
۱-۶-۴- بند اول: دسترسی غیرمجاز به داده‌های سری	۱۲۰
۲-۶-۴- بند دوم: ارائه غیرمجاز داده‌های سری به افراد فاقد صلاحیت	۱۲۲
۳-۶-۴- بند سوم: ارائه یا افشای غیرمجاز داده‌های سری به بیگانگان یا عوامل آن‌ها	۱۲۳
۴-۶-۴- بند چهارم: نقض تدابیر امنیتی برای دسترسی غیرمجاز به داده‌های سری	۱۲۵
۵-۶-۴- بند پنجم: سهل‌انگاری در حفاظت از داده‌ها و سامانه‌های سری	۱۲۶
۷-۴- گفتار هفتم: صلاحیت کیفری در جرائم جاسوسی رایانه‌ای	۱۲۷
۸-۴- گفتار هشتم: وضعیت بین‌المللی جاسوسی رایانه‌ای	۱۳۱
۹-۴- گفتار نهم: اقدامات و تدابیر پیشگیرانه در راستای مبارزه با جاسوسی رایانه‌ای	۱۳۳
نتیجه‌گیری	۱۳۶
منابع و مآخذ	۱۴۳

فهرست جدول‌ها

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۴۹.....	جدول ۳-۱- تقسیم‌بندی مطالعات جرائم در ایران
۵۲.....	جدول ۳-۲- تقسیم‌بندی نهادهای مسئول در برابر پیشگیری از جرائم
۵۴.....	جدول ۳-۳- توزیع افراد و گروه‌های اولویت‌دار به لحاظ پیشگیری از جرائم
۵۶.....	جدول ۳-۴- راهبردها و برنامه‌های اجرایی پیشگیری از جرائم

۱

فهرست نمودارها

صفحه

عنوان

نمودار ۳-۱- واحدهای تحلیل در مدل اکولوژیک ۵۱

چکیده

این پایان نامه با عنوان «سیاست جنایی تقنینی ایران در قبال جاسوسی رایانه ای و راهکارهای پیشگیری از آن» قصد بر آن دارد که تدبیر قانونگذار جمهوری اسلامی را در حیطه جاسوسی رایانه ای مورد بررسی قرار دهد. اما پیش از آن باید توجه داشت که امروزه با توجه به گستردگی فضای سایبر و رشد لحظه ای جرایم رایانه ای به نظر میرسد از این پس تجلی امنیت و منافع ملی را باید در فضای سایبر جستجو کرد، اکنون با برداشته شدن تمام محدودیت ها از یک سو و در دسترس بودن ابزارهای تعرض با کاربرد آسان از سویی دیگر و از همه مهمتر دور بودن مجرمان از مجریان قانون و همگانی بودن این فضا، بهترین شرایط را برای تهدیدات سایبری مهیا شده است لیکن حفاظت از صحت و تمامیت داده ها و سیستم های رایانه ای از اهداف سیاست جنایی کشورها در وضع قوانین و جرم انگاری در حیطه فناوری اطلاعات میباشد. زیرا که این دو اصل از اصول اساسی محاکم بر حمایت از داده ها و سیستم و از اهمیت فوق العاده ای برخوردار است. جرایمی که ضد صحت و تمامیت در فضای الکترونیکی قابل وقوع هستند شامل چندین جرم میباشند که یکی از آنها جاسوسی رایانه ای میباشد. این جرم از جرائمی است که ارتکاب آن قبل از پیدایش رایانه امکان پذیر نبوده است. در حقوق داخلی ایران نیز اقداماتی نظیر دسترسی غیر مجاز به داده های محرمانه که افشای آنها باعث لطمه به امنیت کشور و منافع ملی شود، با عنوان جاسوسی رایانه ای جرم انگاری شده است، اما برای جلوگیری از این بزه پیشگیری را میتوان یکی از راهبردهای اساسی در حوزه کنترل اجتماعی برشمرد که در بردارنده مجموعه راهکارهای مستقیم و غیر مستقیم با هدف ایجاد موقعیت های بازدارنده از وقوع جرم تدوین میشود.

فصل اول:

کلیات تحقیق

۱-۱- مقدمه و بیان مسئله

پیشرفت‌های جهانی رایانه‌های شخصی و تجاری، افزایش قابلیت‌های ذخیره‌سازی و پردازش داده‌ها، زیرسازی تراشه‌های رایانه‌ای نصب شده در محصولات صنعتی، ادغام پردازش داده‌ها با فن‌آوری‌های جدید ارتباطی اطلاعاتی به همراه تحقیق در زمینه هوش مصنوعی همگی بیانگر تحول فعلی هستند که اغلب از آن به عنوان ورود به عصر اطلاعات یاد می‌شود.

این تجلی پیروزمند استفاده از رایانه نه تنها مزایایی دارد بلکه باعث شده است فعالیت سیستم‌های رایانه‌ای و تأمین امنیت آن‌ها در کارهای تجاری، اداری و اجتماعی اهمیت حیاتی بیابد، به‌طور مثال در بعد تجاری اثر عملیات مالی از طریق رایانه و به شکل پرداخت از حساب بانکی انجام می‌شود.

در سال‌های اخیر این خطر فزاینده باعث شکل‌گیری دغدغه‌های ملی و بین‌المللی در مورد تهدید جدید که جرائم رایانه‌ای - نام داده شده است؛ که جرائم رایانه‌ای نیز در قالب جاسوسی رایانه‌ای نمود پیدا می‌کند. بدین جهت به سبب اینکه در مقاله پیش‌رو نقش نگارنده بر این است که جاسوسی رایانه‌ای را در قالب سیاست جنایی تقنینی ایران بررسی کرد و راهکارهای پیش‌رو را در جهت جلوگیری از این جرم مشخص و معرفی نماید. بدین خاطر در ابتدای امر بهتر است ابتدا تعریفی پیرامون موضوعات بیان گردد تا با شناخت مختصری از موضوع مقاله مسیر پایان‌نامه مشخص و تقدیم گردد.

سیاست جنایی: مفهوم سیاست جنایی از بدو خلقت تا به امروز تطورات و تحولات فراوانی را به خود دیده است به‌طوری‌که نتیجه این فرآیند، فربه‌تر شدن این اصطلاح از آغاز تا زمان کنونی شده است. بدین گونه که به‌طور کلی مفهوم سیاست جنایی از ابتدا تاکنون به ۲ صورت متفاوت. از مضیق شروع شده و به رویکرد موسع به اوج رسیده است. آغازگر این اندیشه در سال ۱۸۰۳ میلادی، فویر باخ پروفیسور آلمانی است که با به کار بردن اصطلاح سیاست جنایی تقنینی در کتاب حقوق کیفری خویش برای اولین بار این اصطلاح را وارد قلمرو و حقوق کیفری نمود. از دیدگاه او سیاست جنایی، شامل مجموعه شیوه‌های سرکوبی می‌شود که دولت از طریق آن‌ها و با توسل به آن‌ها علیه جرم واکنش نشان می‌دهد.

با توجه به مؤلفه‌های تعریف فوق از یک سو و گستردگی قلمرو حقوق کیفری از سوی دیگر باعث شده است که امروزه به برداشت فویر باخ از سیاست جنایی، تعبیری مضیق یا به اصطلاح همان سیاست کیفری در معنای خاص اطلاق گردید، چرا که سیاست جنایی در تفکر باخ تدبیرها و اقدامها، عمدتاً قهرآمیز و تنبیهی دارد. دانشمند آلمانی فون لیستدر ۱۸۸۹ نیز مبتنی بر همین دیدگاه مضیق، سیاست جنایی را «سازماندهی عقلی مبارزه علیه جنایت بر پایه داده‌های واکنش اجتماعی» می‌دانست (نجفی ابرندآبادی، ش ۱۱ و ۱۲: ۴۰۷).

در سطح ملی ارکان سیاست جنایی: ۱- سیاست جنایی تقنینی، ۲- سیاست جنایی قضایی، ۳- سیاست جنایی اجرایی، ۴- سیاست جنایی مشارکتی.

سیاست جنایی تقنینی: سیاست جنایی تقنینی را نه تنها بایستی نخستین لایه سیاست جنایی محسوب نمود بلکه آن را در واقع بایستی هسته اصلی سیاست جنایی و تعیین کننده نوع پاسخ در قبال پدیده‌های مجرمانه تصور نمود. چرا که با توجه به اصول حاکم حقوق کیفری همانند اصل قانونی بودن جرائم و مجازات و تبعیت غیرقابل انکار از آن، خود بیانگر اهمیت نوع سیاست جنایی پی‌ریزی شده در قانون به وسیله قوه مقننه دارد. بر این اساس سیاست جنایی عبارت است از «چاره‌اندیشی و تدبیر قانون‌گذار در مورد جرم و پاسخ به آن که با توجه به وابستگی سیاست جنایی به نظام سیاسی هر کشور حالت‌های مختلفی به خود می‌گیرد». سیاست جنایی تقنینی سلیقه قانون‌گذاران مختلف و انتخاب‌های آنان در انواع جرائم و مجازات‌ها و به‌طور کلی نحوه مقابله با پدیده مجرمانه و دادرسی جرائم است.

جاسوسی رایانه‌ای: تاریخ نشان می‌دهد که زندگی انسان بر روی زمین به عنوان عضوی از جامعه‌ای که در آن زندگی می‌کند مقتضی کسب اخبار قبلی درباره جایگاه کنونی و آینده وی بوده است. مطالعه رفتار انسانی نشان می‌دهد که انسان‌های نخستین نیز به اطلاعات گرایش داشته و به صورت ساده و ابتدایی به کار بسته‌اند و در حقیقت همان رفتارهای ساده و ابتدایی جوهره گرایش به اطلاعات روزگار نوین با ابعاد گوناگون آن نهفته بود.

از زمان‌های قدیم جاسوسی بین ملل مختلف وجود داشته است. در زمان پیامبر اکرم (ص) افرادی به عنوان رابط و خبرچین به میان سپاه دشمن فرستاده می‌شدند تا اخبار و اطلاعات مربوط به تعداد و استعداد نیروها، محل استقرار و آرایش آن‌ها را جمع‌آوری کند. این شیوه را به طرق مختلف انجام می‌دادند.

پیشرفت علم و تکنولوژی‌های جدید همواره یکی از دغدغه‌های بشر بوده است و تلاش مستمر دانشمندان و محققان برای دستیابی به فن‌آوری‌های جدید هر روز دوچندان می‌شود اما از تأثیرات مثبت این تکنولوژی‌ها که بگذریم نباید از آثار نامطلوب آن بر زندگی بشر غافل بود. عصر ارتباطات، همان عصری که

در آن به سر می‌بریم نماد شکوفایی استعداد‌های بشری در پیشرفت و تکنولوژی و تبلور خلاقیت‌های مثبت و منفی انسانی است. رایانه و اینترنت و دنیای مجازی یکی از هزاران ساخته دست بشریت که به منظور حل مشکلات و دستیابی آسان به اطلاعات و داده‌ها طراحی شده است و امروزه بدون وجود آن تقریباً هیچ کاری امکان‌پذیر نیست.

یکی از این پیشرفت‌ها در عرصه جاسوسی است که شیوه‌های نوین و جدیدی نیز کشف شده است. به طوری که تقریباً می‌توان گفت در این عرصه‌ها هرچند وقت یک کشف جدید معرفی می‌شود. یکی از شیوه‌های جدید جاسوسی از طریق رایانه یا جاسوسی رایانه‌ای می‌باشد.

جاسوسی رایانه‌ای دارای ابعاد متفاوتی (در این جنگ جهانی نه از ارتش‌های کلاسیک خبری است نه از تسلیحات مرگبار، اینجا فقط رایانه است و کابل و ایده) مثل بعد فنی و بعد حقوقی است که هرکدام از این ابعاد به طور کامل و دقیق در این مجال مورد بررسی قرار می‌گیرد.

با توجه به اینکه اطلاعات با اهمیت و حیاتی هر مملکتی بسیار مهم است و نباید اجازه داد که این اطلاعات و اسناد مهم به راحتی در دست کشورهای بیگانه قرار گیرد. در حال حاضر کشورهای جهان جهت رسیدن به قدرت چه در بعد سیاسی و اقتصادی و چه در بعد نظامی و تسلیحاتی از هیچ تلاشی دریغ نمی‌کنند آن‌ها (کشورهای دنیا) هر روز برای رسیدن به این هدف علوم جدیدی را کشف می‌کنند تا از طریق آن‌ها بتوانند از اطلاعات کشورهای دیگر استفاده کرده و به اهداف مورد نظر خود برسند؛ اما باید به این نکته توجه نمود که در این اوضاع وظیفه کشورها چیست؟

در پاسخ به این سؤال باید گفت که ما در درجه اول باید مثل کشورهای دیگر از این نکته غافل نباشیم و همواره در تلاش برای جمع‌آوری اطلاعات مربوط به کشورهای دیگر جهت رسیدن به اهداف ملی خود باشیم؛ اما در درجه دوم ما باید تهدیدها را شناسایی کنیم؛ یعنی بر این مطلب دقت کنیم که کشورهای دیگر همواره در تلاش‌اند که اطلاعات ما را برابند.

بنابراین ما باید همواره راه‌های جاسوسی نوین را بشناسیم و ارزیابی کنیم تا بتوانیم راه مقابله با آن را پیدا کنیم و به کار گیریم و هم‌چنین بتوانیم ابعاد آن را در جهت جرم‌انگاری در قانون خود مشخص کنیم. با توجه به اینکه در حال حاضر به دلیل اینکه جاسوسی و جمع‌آوری اطلاعات از طریق نیروهای انسانی آموزش دیده یک امر سخت، وقت‌گیر، پرهزینه و خطرناک از جهت لو رفتن از طرف کشور هدف می‌باشد (در نتیجه تیرگی روابط سیاسی بین ۲ کشور به وجود می‌آید). لذا کشورها در این راستا با یک نگرش معقول به این فکر افتادند که از راه‌های علمی‌تر و ساده‌تر و در نتیجه کم‌خطرتر در راه جمع‌آوری اطلاعات از کشورهای دیگر استفاده کنند که امر جاسوسی از طریق رایانه از جمله این راه‌هاست.